

Janusz Królikowski, *Bogurodzica Dziewica* (Bibliotheca Kolbiana, t. 2),
Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2013, ss. 383.

W serii *Bibliotheca Kolbiana* wydawanej przy Instytucie Maryjno-Kolbiańskim w Niepokalanowie ukazała się kolejna książka *Bogurodzica Dziewica* autorstwa ks. prof. nadzw. dra hab. Janusza Królikowskiego. Stanowi ona zbiór studiów mariologicznych, w których refleksyjne spojrzenie Autora nadaje żywego kolorytu udziałowi Maryi w dziele zbawczym Boga. Autor posługuje się personalistyczną metodą Karola Wojtyły dla ukazania osoby Matki Chrystusa współpracującej z Bożym Synem. Ze świeżością spojrzenia ukazuje Maryję pośrodku misterium Kościoła i wskazuje w sposób odkrywczy niezauważone dotąd aspekty i fakty.

Ks. prof. Janusz Królikowski jest między innymi wybitnym wykładowcą w Ośrodku Naukowo-Badawczym UKSW „Kolbianum” w Niepokalanowie. Jako członek Towarzystwa Teologów Dogmatyków i Polskiego Towarzystwa Teologicznego, Międzynarodowej Papieskiej Akademii Maryjnej w Rzymie oraz wiceprzewodniczący Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, z zaangażowaniem wprowadza czytelnika nie tylko w arkana mariologii, lecz nadto prowadzi przez wyjątkową podróż poznawczą tych, którzy rozważają niniejsze studium o dziewiczej Matce Zbawiciela.

Całość opracowania podzielona została na dwie główne części, do których dołączony został wykaz pierwodruków oraz indeks osobowy. Część pierwsza o charakterze historycznym przedstawia nauczanie Ojców Kościoła i wybranych papieży oraz elementy specyficznej pobożności maryjnej w Polsce. Część druga ujęta została w formie usystematyzowanej mariologii aktualnej. Wprowadzenie w dzieło pobudza dynamikę wiary czytelnika do zaangażowanego poznawania prawdy, aby w niej znaleźć swe zbawienie (por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o powołaniu teologa w Kościele „Donum veritatis”*, nr 7). Ukazuje także trudy teologów, aby od początku w Maryi dostrzegać kobietę otwierającą horyzont nadziei na zbawienie pochodzące od Boga.

Część pierwszą swojej pracy ks. J. Królikowski rozpoczyna od powołania się na pisma Ojców Kościoła, których doktryna wnosi istotny wkład do współczesnej refleksji mariologicznej. Zwraca uwagę na Maryję jako Kobietę i Matkę, która broni autentycznej soteriologii, a zarazem stanowi kryterium jej autentyczności. Autor ukazuje konkretną postać Maryi spełniającą własne zadania w ekonomii zbawienia w Jej wyjątkowej relacji z Chrystusem. W oparciu o integralne złączenie Maryi ze wspólnotą odkupionych Autor podkreśla wzajemne relacje zachodzące między mariologią i eklezjologią, które należą do istoty postawy chrześcijańskiej i kształtują ją w sposób dogłębnie autentyczny.

Autor wprowadza czytelnika w głęboki nurt budowania autentycznej, chrystocentrycznej mariologii przez św. Atanazego Wielkiego w kontekście I Soboru Nicejskiego, co spowodowało przełom w mariologii w IV wieku. To jego precyzyjna nauka przygotowała Cyrylowi Aleksandryjskiemu drogę do obrony tytułu *Theotokos* na Soborze w Efezie. Dalsza treść dzieła, przedstawiająca losy ustanowienia tego dogmatu oraz rozważanie zaangażowania Ma-

ryi dla zbawienia ludzi, powoduje przemianę suchych faktów chrystologicznych w pasjonującą teologię. Swą nieustannie aktualną treścią studium to pobudza do zaangażowania się w obronę każdej z uznanych prawd wiary. Trzy opracowania dotyczące *Theotokos* stanowią swoisty tryptyk o Matce Bożej.

Ukazując historyczne źródła specyfiki polskiej pobożności maryjnej w poszczególnych epokach, Autor zaznacza głęboką więź maryjnych aspektów wiary z losami Kościoła w historii narodu polskiego. Ks. Profesor kieruje sugestie do homiletyków i duszpasterzy, aby wzorców i argumentów w swej pracy szukali w historii maryjnej pobożności narodowej. Rozwój różnych jej form, m.in. Różańca oraz kształtowanie się kultu Ikony Jasnogórskiej jako wizerunku „Królowej Polski”, przedstawia jako konkretne uzasadnienie aktualnego znaczenia tytułu Królowej Polski. Ukazuje wpływ królewskiej ikony Matki Bożej Jasnogórskiej na kluczowe wydarzenia w historii narodowej oraz odnawiającą i jednoczącą rolę Królowej Polski dla polskiego narodu, zwłaszcza w zwycięskiej obronie Jasnej Góry, zarówno w wymiarze historycznym, jak i aktualnym.

Ks. Profesor podkreśla doniosłe znaczenie bulli *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* papieża Aleksandra VII oraz innych jego działań dla późniejszego ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny przez Piusa IX. Wskazuje też na aktualną potrzebę pracy metodologicznej dla doskonalenia sposobów ożywionego przekazywania prawd objawionych – dotyczy to także dogmatu Wniebowzięcia Maryi. Autor prowadzi ponad horyzont życia ziemskiego, aby tam znaleźć sens i wypełnienie celu życia człowieka. Służy temu teologia zawierzenia Maryi, która zaprowadziła Jana Pawła II na szczyty świętości, a także maryjna wiara w teologii J. Ratzingera, podkreślająca działania Matki Bożej w obecnym czasie Kościoła.

Część drugą pracy ks. J. Królikowski rozpoczyna od refleksji metodologicznej, która ukazuje organiczną spójność mariologii z katolicyzmem, gdyż Maryja nadaje mu szczególny charakter względem Boga oraz wierzących. Autor uzasadnia, dlaczego bez Matki Bożej misterium zbawcze nie mogłoby tak doskonale objąć wszystkich ludzi. Przedstawiając Maryję jako reprezentantkę ludzkości, Ks. Profesor ukazuje oblubieńczą wymianę między Trzema Osobami Boga a osobą Maryi; wyjaśnia przy tym uniwersalizm pośredniczenia Maryi obejmujący wszystkich ludzi. Dalej ukazuje znaczenie soteriologiczne misterium Niepokalanego Poczęcia Maryi oraz dynamiczny model zbawienia przez więź osobową z Bogiem, w której człowiek realizuje się w swej wolnej woli. Autor dochodzi do kluczowych stwierdzeń o wpływie niepokalanego poczęcia na zbawienie każdego człowieka.

Kapitałną rolę pełni stwierdzenie, że niepokalane poczęcie Maryi „okazuje się faktem dynamicznym, obejmującym całe życie Maryi”, uwzględniającym Jej wzrastanie oraz „Jej dążenie do pełni teologicznej i ludzkiej”. Autor sięga po myśl Jana Pawła II, że całe życie Matki Jezusa było „pielgrzymką wiary”, poprzez którą realizowała Ona Boży dar niepokalanego poczęcia jako własny wkład w historię zbawienia. Z kolei słowa definicji Piusa XII w konstytucji *Munificentissimus Deus* u Autora podkreślają, że wypełniając zadanie niepokalanego poczęcia, Maryja współdziała z Chrystusem dla zbawienia ludzi i dopełnia to dzieło „w przemijających chwilach egzystencji”. Omawiając perspektywy

teologiczne tego dogmatu, Autor uzasadnia, że rzeczywistość niepokalanego poczęcia ma charakter osobowy, relacyjny i aksjologiczny, co ukazuje możliwości zharmonizowania wolnej aktywności człowieka z działaniami Boga.

Ks. Profesor rozważa udział Maryi w stopniu najwyższym w kenozie Jezusa, a poprzez wniebowzięcie – udział w wywyższeniu Chrystusa. Wniebowzięcie Maryi niesie nadzieję spełnienia dla człowieka w wiecznym Bogu jako bardzo bliską perspektywę ludzkiego życia. Autor stwierdza, że chrześcijańska wiara oferuje we wniebowzięciu Maryi przejrzystą i konkretną odpowiedź na najtrudniejsze pytania ludzi współczesnych, gdyż Jej tajemnica stanowi przedłużenie paschalnego zwycięstwa Chrystusa. Maryja pełna łaski i zarazem pełna wolności pokazuje, że w życiu ludzkim tylko wolność przeniknięta łaską staje się pełną i doskonałą wolnością, która w sposób stały kieruje się wybieraniem większego dobra. Na tym tle Autor uzasadnia, że Matka Boża jest wzorem wszelkiej świętości.

Wniebowzięta Maryja staje się uczestniczką królewskiej wzniosłości Syna i jako Jego Matka wyniesiona zostaje do godności Królowej. Autor wnikliwie wyjaśnia znaczenie teologiczne tego tytułu, skuteczne wstawiennictwo, pośredniczenie i duchowe macierzyństwo oraz sens modlitewnego zwracania się do Maryi w kontekście oddolnej teologii pośrednictwa Bożej Matki. Rozważa też drogę maryjną jako możliwość zbliżenia się człowieka do Misterium Trójcy Świętej, a analizując Jej wyjątkowe uczestnictwo w ekonomii zbawienia, wskazuje sposób, jak dojść do pełni człowieczeństwa i wiecznego oglądania Trójcy Świętej.

W swojej pracy *Bogurodzica Dziewica* ks. J. Królikowski ukazuje różne elementy mariologii i odkrywa ich subtelne powiązania, które wzmacniają osobiste więzi czytelnika z Matką Bożą. Ze ścisłej jedności całego życia Maryi z Jej niepokalanym początkiem Autor wyprowadza wniosek, że całe Jej życie było niepokalane i rozwinęło się poprzez relacje z każdą z Trzech Osób Boskich, ze swym narodem i z całą ludzkością. Ks. Profesor podkreśla, że połączenie chwil historii człowieka ze zbawieniem wiecznym w integralną całość znajduje podstawę właśnie w integralności Niepokalanej.

W kontekście tego dzieła, w szerokiej perspektywie historycznej i aktualnej, realne staje się dla współczesnego człowieka i całych narodów błogosławieństwo z pierwszych stron Nowego Testamentu, ochoczo przyjęte i niesione przez Maryję, bez wahania uobecniającą swoje *fiat*. Autor podaje ludziom skuteczne lekarstwo na trudy ludzkiej egzystencji, gdyż zbawcze „chwile określane jako *teraz* przyjęte przez człowieka, mogą pomóc mu odnaleźć najgłębszy sens dzięki odniesieniu do wiecznego początku i wiecznego końca, przy aktywnym udziale we własny rozwój”. Według Autora tajemnica niepokalanego poczęcia jest potwierdzeniem, że Maryja całkowicie ukierunkowała swoje życie na realizowanie najwyższego *principium*. Ks. J. Królikowski, rozjaśniając tajemnice mariologii w swym dziele *Bogurodzica Dziewica*, zarazem uszczęśliwia duchowo tego, kto rozważa to studium o *Theotokos*.

Iwona Krysiak